

Odonatrix 6(2), 2010 – zawartość / contents

Strony / Pages: 33-36

New data of the Odonata order in the Narew National Park. – Nowe dane o ważkach (Odonata) Narwiańskiego Parku Narodowego

Joao M. Da Costa

Narwiański Park Narodowy, Kurowo 10, 18-204 Kobylin Borzymy; joao.mcosta@npn.pl

In 2009, I conducted an Odonata inventarisation in 6 areas of the Narew National Park, which resulted in the documentation of 23 species. Besides that, I also analysed all the inventarisation works which were done in the Park area, a total of 44 species were until now documented.

W roku 2009 prowadziłem badania inwentaryzacyjne na 6 powierzchniach w Narwiańskim Parku Narodowym, wskutek których wykazałem występowanie 23 gatunków. Poza tym, przeanalizowałem wszystkie inwentaryzacje wykonane na tym obszarze. Dotychczas wykazano w sumie 44 gatunki.

Key Words. Odonata, dragonflies, Poland, Narew National Park, new data.

* * * * *

Strony / Pages: 37-41

Lestidae (Odonata: Zygoptera) rzadko stwierdzane w województwie śląskim. – Lestids (Odonata: Zygoptera: Lestidae) rarely observed in Silesian Province

Piotr Cuber

Śląski Uniwersytet Medyczny w Katowicach, Wydział Farmaceutyczny z Oddziałem Medycyny Laboratoryjnej w Sosnowcu, Zakład Parazytologii, ul. Jedności 8, 41-200 Sosnowiec; piotrc10@op.pl

There are 7 species of Lestidae family recorded in the area of Silesian Province. Among them 3 are thought to be rare: *Sympecma paedisca*, *Lestes dryas* and *Lestes barbarus*. *S. paedisca* is additionally protected by law in Poland. In the area of Silesian Province it was recorded for the first time in 1959 by Sawkiewicz and Żak in Maciejkowice locality, nowadays it is protected in form of small reserve called "Żabie Doły". The presence of this species in this locality was confirmed by the author of the following paper, who observed a female of *S. paedisca* in a bizzare tandem with a male of *S. fusca*. Besides that it was recorded in several new localities, on the contrary to other two species of *Lestes* genus. Generally they were recorded in smaller number and in less localities than it was in the past. There are many habitats in Silesian Province of types that are preferred by these species, yet a significant decline in their occurrence was observed. The reason for this situation remains unknown and needs to be studied during further research.

W województwie śląskim występuje 7 gatunków z rodziny Lestidae. Trzy z nich są uważane za rzadkie: *Sympecma paedisca*, *Lestes dryas* i *Lestes barbarus*. Ponadto, *S. paedisca* jest w Polsce objęta ochroną prawną. W województwie śląskim stwierdzili ją po raz pierwszy Sawkiewicz i Żak na stanowisku w Maciejkowicach, obecnie chronionym w ramach niewielkiego rezerwatu „Żabie Doły”. Autor potwierdził jej występowanie na tym stanowisku, obserwując samicę *S. paedisca* w nietypowym tandemie z samcem *S. fusca*. Oprócz tego stwierdzono kilka nowych stanowisk tego gatunku, inaczej niż o dwóch omawianych gatunków *Lestes*, które ogólnie zostały stwierdzone na mniejszej liczbie stanowisk, niż w przeszłości. W województwie śląskim jest wiele siedlisk odpowiadających tym gatunkom, jednak stwierdzono wyraźny regres w ich występowaniu. Podłoże tej sytuacji jest niejasne i wymaga dalszych badań.

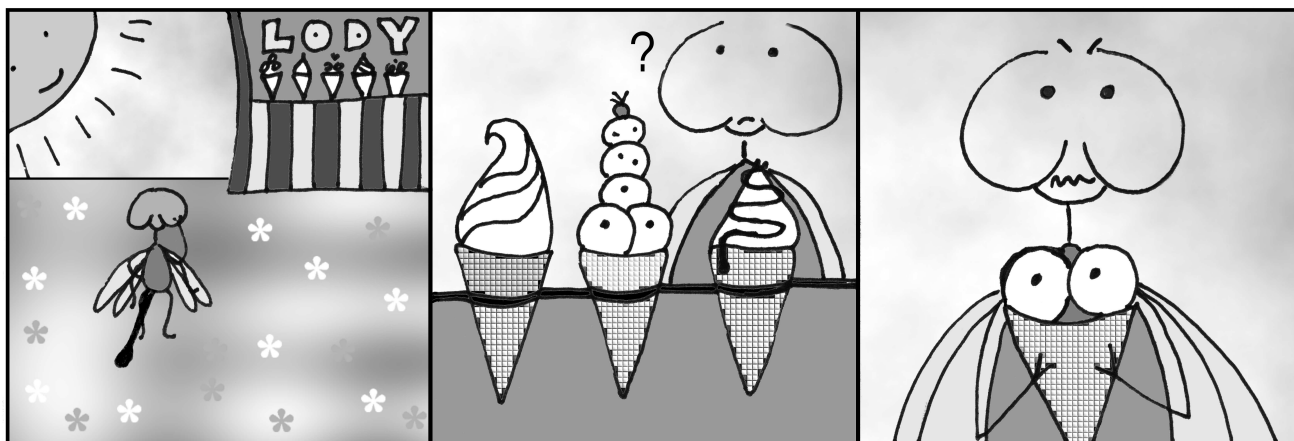
Key Words. Odonata, Damselflies, Lestidae, *Lestes dryas*, *Lestes barbarus*, *Sympetma paedisca*, Upper Silesia, Poland.

* * * * *

Strona / Page: 41

Przygody ważki z Lublina: Lody. – Adventures of the dragonfly from Lublin: Ice balls

Edyta Buczyńska

* * * * *

Strony / Pages: 42-46

Ponownie odkrycie *Somatochlora alpestris* (Sélys, 1840) i nowe stanowisko *S. arctica* (Zetterstedt, 1840) w Kotlinie Nowotarsko-Orawskiej (Odonata: Corduliidae). – Rediscovery of *Somatochlora alpestris* (Sélys, 1840) and new locality of *S. arctica* (Zetterstedt, 1840) in the Orawa – Nowy Targ Basin (Odonata: Corduliidae)

Paweł Buczyński¹, Włodzimierz Cichocki², Robert Rozwałka¹

¹ Zakład Zoologii, Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie, ul. Akademicka 19, 20-033 Lublin; pawbucz@gmail.com, arachnologia@wp.pl

² Muzeum Tatrzańskie im. Dra Tytusa Chałubińskiego w Zakopanem, ul. Krupówki 10, 34-500 Zakopane; przyroda@muzeumtatrzańskie.pl

During studies on spiders of high peat bogs in Orawa – Nowy Targ Basin (southern Poland), a few larvae of two *Somatochlora* species were caught in Barber's traps. Larvae were found in traps situated by the edges of peat bogs, in places without isolated water bodies, in patches of damp *Sphagnum*.

Somatochlora alpestris was caught in Puścizna Wielka (49°27'N, 19°46'E, UTM: DV17) and Baligówka (49°28'N, 19°50'E, DV18) peat bogs. Both localities are situated at the height of ca. 650 m above sea level. New data confirm the occurrence of the species in peat bogs in the Orawa – Nowy Targ Basin: the last record from 78 years ago was given by Fudakowski (1932). Taking into consideration small effectiveness of Barber's traps in collecting dragonflies, even so scarce material shows that *S. alpestris* can be present in the area numerously and in many sites, however, this needs to be verified on the field. This species does not react on climatic changes as *Aeshna caerulea* whose range of occurrence moved from 840 to ca. 1400 m above sea level. Together with data about good condition of mountain populations of this species it proves the validity of shifting *S. alpestris* in the Red list of Dragonflies of Poland from EN category to NT.

New locality of *Somatochlora arctica* is a nature reserve „Bór na Czerwonym” (49°27'N, 20°02'E, DV37). This site is important for the protection of this species for its acreage has become even more fragmented in Poland.

Our data as well as random literature one (including the record of *Coenagrion ornatum*) indicate on the great significance of peat bogs of the Orawa – Nowy Targ for dragonfly protection. This area urgently needs to be adequately investigated.

Podczas badań nad pająkami torfowisk wysokich Kotliny Nowotarsko-Orawskiej (Polska południowa), złowiono w pułapki Barbera kilka larw dwóch gatunków z rodzaju *Somatochlora*. Larwy notowano w pułapkach usytuowanych na skrajach torfowisk, w miejscach bez wyodrębnionych zbiorników wodnych, w płatach uwodnionego *Sphagnum*.

Somatochlora alpestris złowiono na torfowiskach Puścizna Wielka (49°27'N, 19°46'E, UTM: DV17) i Baligówka (49°28'N, 19°50'E, DV18). Oba stanowiska leżą na wysokości około 650 m n.p.m. Nowe dane potwierdzają występowanie gatunku na torfowiskach Kotliny Nowotarsko-Orawskiej: ostatni raz stwierdził je tu 78 lat temu Fudakowski (1932). Biorąc pod uwagę małą efektywność połowu ważek w pułapki Barbera, nawet tak skąpy materiał wskazuje, że *S. alpestris* może być obecna w dużej liczbie osobników na wielu stanowiskach, co jednak wymaga potwierdzenia w badaniach terenowych. Ten gatunek nie zareagował na zmiany klimatyczne tak, jak *Aeshna caerulea*, której zasięg wysokościowy wzrósł z 840 do ok. 1400 m n.p.m. Wraz z danymi o dobrej kondycji populacji górskich potwierdza to słuszność obniżenia rangi gatunku na Czerwonej liście ważek Polski z kategorii EN do NT.

Nowe stanowisko *Somatochlora arctica* to rezerwat „Bór na Czerwonym” (49°27'N, 20°02'E, DV37). To stanowisko jest ważne dla ochrony omawianego gatunku, którego areal jest w Polsce coraz bardziej pofragmentowany.

Dane nasze i z piśmiennictwa (m.in. stwierdzenie *Coenagrion ornatum*) wskazują na duże znaczenie torfowisk nowotarsko-orawskich dla ochrony ważek. Ten obszar powinien zostać objęty odpowiednimi badaniami.

Key Words. *Somatochlora alpestris*, *Somatochlora arctica*, Odonata, habitat, records, Poland.

* * * * *

Strony / Pages: 46-49

Preliminary studies on the durability of damselfly (Odonata: Zygoptera) exuviae. – Wstępne badania nad trwałością wylinek ważek równoskrzydłych (Odonata: Zygoptera)

Michal Straka

Institute of Botany and Zoology, Faculty of Science, Masaryk University, Kotlářská 2, Brno, Czech Republic; michal.straka@centrum.cz

Twenty exuviae of *Coenagrion puella* were marked and observed for three weeks in 2005. The number of marked exuviae rapidly declined and after 23 days there were only 30% of exuviae left; these were so weather-worn that it was impossible to identify them. To collect 50% of the exuviae it would be necessary to visit a locality 10 days after emergence.

W okresie trzech tygodni 2005 r. oznakowano i obserwowano 20 wylinek *Coenagrion puella*. Liczba wylinek szybko spadła i po 23 dniach pozostało tylko ich 30%. Były one tak zniszczone wskutek warunków pogodowych, że nie można ich było oznaczyć. Zebranie 50% wylinek jest możliwe tylko przy kontroli stanowiska najpóźniej 10 dni po wylęgu.

Key Words. Dragonflies, Odonata, damselflies, Zygoptera, exuviae, durability, study methods.

* * * * *

Nowe dane o występowaniu *Crocothemis erythraea* (Brullé, 1832) (Odonata: Libellulidae) w Polsce. – New data on the occurrence of *Crocothemis erythraea* (Brullé, 1832) (Odonata: Libellulidae) in Poland

Paweł Buczyński¹, Przemysław Żurawlew², Wiaczesław Michalczuk³

¹Zakład Zoologii UMCS, ul. Akademicka 19, 20-033 Lublin, e-mail: pawbucz@gmail.com

²Kwileń 67A, 63-313 Chocz, e-mail: grusleo@wp.pl

³ul. Partyzantów 74/59, 22-400 Zamość; wiack@wp.pl

The paper presents data on 22 localities of *Crocothemis erythraea* recorded in Poland in 2009 (Fig. 1). 20 localities are completely new which corresponds with 40% of contemporary known so far ones (Bernard et al. 2009). Data is given from the South Greater Poland Lowland in western Poland (4 localities) as well as different regions in south-eastern Poland (18 localities). The species occupied wide spectrum of habitats. Those were in general: fish ponds, sand, gravel and clay excavations, in a lesser degree – peat excavations, natural and anthropogenic small water bodies, a canal, a regulated small river, a peat bog lake and two eutrophic lakes. However, the majority of key features of those habitats was suitable for the optimum of *C. erythraea* (Fig. 2).

The localities in Wielkopolska (Great Poland) are situated in the region where *C. erythraea* has already been recorded and two of the described populations last for 2-3 years. Abundant data from south-eastern Poland has different meaning – it shows that the central part of this area (the Lublin Region) has just started to be intensively colonised. Despite many researches, only three localities of *C. erythraea* have been known from his area: historical one (Fudakowski 1932) and two from the years 2007-08 (Bernard et al. 2009; Buczyński unpubl. data). The intensity of migration in 2009 is well pictured by the fact that in the best examined area (51°10'–51°25' N, 22°44'–23°07' E) *C. erythraea* was found up to 20% of all studied localities. Authors link the strengthening of the presence of *C. erythraea* in Wielkopolska and colonisation of the Lublin Region with the recent occurrence of stable populations to the north of the arc of the Carpathian Mts. – their migrating individuals towards the north do not have to cross a mountain barrier.

Imagines of the second generation of *C. erythraea* observed in September were reproductively active at rather low temperatures as for this species (ca. 20 °C in shadow). Last dates of observations are also interesting (the third decade of September) – the latest in Poland so far, however, quite similar to data from Czech Republic and the Ukraine as well as a bit earlier from the latest observations in Bavaria.

Artykuł przedstawia dane o 22 stanowiskach *Crocothemis erythraea* stwierdzonych w Polsce w roku 2009 (Ryc. 1). 20 z nich jest nowa, co odpowiada 40% liczby dotychczas znanych stanowisk gatunku (Bernard i in. 2009). Dane pochodzą z Niziny Południowowielkopolskiej w Polsce zachodniej (4 stanowiska) i z różnych regionów Polski południowo-wschodniej (18 stanowisk). Gatunek zasiedlał szerokie spektrum siedlisk. Były to stawy rybne oraz piaskownie, żwirownie i glinianki, w mniejszym stopniu – torfianki, naturalne i sztuczne drobne zbiorniki, kanał, uregulowana rzeczka, jezioro torfowiskowe i dwa jeziora eutroficzne. Jednak większość kluczowych cech tych siedlisk była odpowiednia dla *C. erythraea* (Ryc. 2)

Stanowiska z Wielkopolski stwierdzono w regionie, gdzie gatunek był już notowany, a dwie opisane populacje trwają od 2-3 lat. Inną wymowę mają dane z Polski południowo-wschodniej, zwłaszcza z terenu Lubelszczyzny. Mimo intensywnych badań znano stąd tylko trzy stanowiska gatunku: jedno historyczne (Fudakowski 1932) i dwa z lat 2007-2008 (Bernard i in. 2009; Buczyński dane niepubl.). Intensywność migracji w roku 2009 ukazują dane z obszaru najlepiej zbadanego (51°10'–51°25' N, 22°44'–23°07' E). *C. erythraea* wykazano tu na ponad 20% wszystkich badanych stanowisk. Zarówno utrwalanie się występowania *C. erythraea* w Wielkopolsce, jak i kolonizację Lubelszczyzny, autorzy wiążą z niedawnym pojawieniem się trwałych populacji na północ od łuku Karpat – pochodzące z nich osobniki migrujące w kierunku północnym, nie muszą przekraczać bariery górskiej.

Obserwowane we wrześniu imagines drugiego pokolenia *C. erythraea*, były aktywne rozrodczo przy temperaturach niskich jak na ten gatunek (rzędu 20 °C w cieniu). Interesujące są też ostatnie daty obserwacji (3. dekada września), jak dotąd najpóźniejsze z obszaru Polski – jednak zbliżone do danych z

Czech i Ukrainy oraz nieco wcześniejsze na najpóźniejszych obserwacji z Bawarii.

Key Words. Odonata, *Crocothemis erythraea*, Poland, new records, habitat distribution, second generation, wintering.

* * * * *

Strony / Pages: 61-64

Polskie i dotyczące Polski prace odonatologiczne. 8. Rok 2009 i uzupełnienia za rok 2008. – Polish and dedicated to Poland odonatological papers. 8. The year 2009 and supplement to the year 2008

Paweł Buczyński

Zakład Zoologii UMCS, ul. Akademicka 19, 20-033 Lublin, e-mail: pawbucz@gmail.com

The author presents a list of Polish and dedicated to Poland odonatological papers that were published in the year 2009. In the reported time period, 33 papers were published. Eight papers published in the year 2008 are given too.

Autor przedstawia wykaz prac odonatologicznych z Polski o dotyczących Polski, które zostały opublikowane w roku 2009. W tym czasie opublikowano 33 prace. Podano też 8 prac opublikowanych w roku 2008.

Key Words. Odonata, *Crocothemis erythraea*, Poland, new records, habitat distribution, second generation, wintering.